

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK

minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 1 ft. félre 2 ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
czimzendők.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
	széri hirdetéskor					
	ft	krft	krft	krft	krft	kr
1/16 lap	14	36	70	120	160	200
8/16 "	7	18	35	60	80	100
4/16 "	350	9	1750	30	40	50
2/16 "	175	450	875	15	20	25
1/16 "	90	225	440	750	10	1250

Többszöri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főter gr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. fiba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina
János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Meghívás.

Az erdélyi gazd. egylet ez évi rendes köz-
gyűlését Mártius hó 12-én d. e. 10 órakor fogja
a városház nagy termében megtartani, miről az
egylet helyt lakó s vidéki tagjai azon kéréssel
értesítetnek, hogy a kijelelt időben és helyen
minél nagyobb számmal megjelenni méltóztas-
sának. —

Kelt az erdélyi gazdasági-egylet igazgató
választmányának Kolozsvárt 1873. Februar hó
3-án tartott üléséből.

Gróf Mikó Imre, s. k.
egyleti elnök.

Gamauf Vilmos, s. k.
egyleti titkár.

Közgazdasági mozgalmak a Lajtán tul.

II.

(G. V.) A szőlészeti s borászati enquéte — az
agrariiai congressus fiókja — részint választott, ré-
szint a cs. kir. földmívelési miniszterium által meg-
hívott tagokból állott. A kormány öt nagy fontosságú
kérdést tűzött ki tárgyalásra; az érdekes eszmecse-
rét azonban lapunk szűk tere miatt mellőzve, csakis
az enquéte óhajtsáit, határozatait fogjuk röviden
regisztrálni.

I. kérdés: Mily módon és minő eszközökkel

lehetne a szőlőt mívelő népesség szakképességét köz-
vetlen tanítás által fejleszteni s emelni? Kivánatos-e
hogy illetén szakképzésre szánt intézetek meglátoga-
tása állami ösztöndíjak által is megkönnyíttessék?
Léteznek-e már hiteles adatok a szőlészeti vándor-
tanárok sikeres működésére nézve és kívánatos-e a
vándortanári intézmény általánosítása?

Az enquéte mindenek előtt kívánatosnak tartja,
hogy a szőlőt mívelő tartományokban a természet-
rajz előadása, az általános olvasókönyv használata
már a népiskolában a szőlészetre kellő tekintettel
legyen; — továbbá, hogy ezen tartományokban u.
n. továbbképző iskolák is állíttassanak, a tanítást itt
is — mig elegendő számu szaktanár fog rendelkezésre
állani — néptanító végezze, minek folytán szüksé-
ges, hogy a tanítójelelt borászati intézetet látogat-
hasson, akár helyt, akár — ösztöndíj mellett —
másutt. A tanítás népszerű könyvek, czélszerű fal-
táblák, egyáltalában megfelelő taneszközök, méltányos
díjazások által könnyíttessék és emeltessék, a költ-
ségeket viselje a község, megye, tartományi képví-
selet és csak ott, hol ezeknek segélyezése elegendő
nem volna, hordozza a pótlékot a miniszterium. Az
enquéte szőlészeti tanintézetek felállítását óhajtja há-
rom irányban, u. m.: alsó, közép és magas, illetőleg
legmagasb tanintézeteket. Az alsó — szőlőmívelők és
vinczellérek számára rendezett — iskolák kísérleti szőlő
s szőlőiskolával birjanak, oktatás csak télen adatnék,

nyáron a szaktanító mint vándortanár működnek. A szőlészeti s borászati középintézetek célja: 1) leendő borkereskedők kiképzése, 2) nagyobb szőlőbirtokosok kiképzése, 3) szőlőkezelők és pinczemesterek kiképzése, és végre 4) az alsó iskolák számára szaktanítók képzése. A legmagasabb kiképzést elméletben a bécsi gazd. egyetem adja, gyakorlatilag a klosterneuburgi kísérleti állomás laboratoriuma, ennek szőlője s kertje. E szakoktatás célja középintézetek és kísérleti állomások számára a kellő erőket, továbbá országos vándortanárokat képezni. A vándortanári intézményről az enquête egyhangulag kedvezően nyilatkozik, azonban a következőket óhajtja: 1) az alsó-iskolák szaktanítói mint járási vagy megyei vándortanítók működjenek, 2) teljesen kiképzett egyének az intelligensebb szőlőbirtokosok és a borkereskedés érdekében mint országos vándortanítók alkalmaztassanak, kiknek egyszersmind kötelességük leendő koronként hiteles statisztikai adatokat gyűjteni, 3) a vándortanítók anyagi helyzete úgy szabályoztassék, hogy azok minél állandóbban működhessenek.

II. kérdés: Az u. n. localis borász-egyletek betöltik-e hivatásukat? minő befolyást gyakorolhat a kormány a termelés és fogyasztás emelésére, a társulások kedvezményezése s rendes vásárok berendezése által?

Az enquête a localis egyletekben a borászati haladás hathatós emeltyűit látja s a kormánynak segélyezés végett ajánlja. A társulásokat is minden módon fejleszteni óhajtja, a pénzsegélyt, a czélszerű borászati eszközök kiosztását kivált azon associatiók részére tartja kívánatosnak, melyek szőlőkészletük közös sajtolására szövetkeztek. Fontosabb borpiaczon a bornak könnyebb és nagyobb értékesítése czéljából kísérletképen hiteles borászati ügynökök alkalmaztassanak. Borkiállítások kostoló csarnokokkal összekötve nagyon czélszerűnek bizonyultak, miért is melegen ajánltatik azoknak segélyezése. A borkereskedés emelése érdekében a kormány járjon közben a vasuti társaságoknál, hogy kivált üres hordókra nézve szállítási kedvezményeket nyújtsanak. Végre kívánatosnak látja az enquête, hogy kisebb birtokosok új és okszerűen beállított ültetvényei jutalomdíjakkal is kitüntettessenek.

III. kérdés: Helyes- és tanácsos-e a sok vidéken községi határozat által elrendelt közös szüretelés, vagy pedig más intézkedések nagyobb előnyt nyújthatnának-e?

Az enquête kimondja, miszerint az általános

szüretelés behozatala nem kívánatos, azonban minden községnek törvényes jogában álljon a szőlőbirtokosokkal egyértőleg a szüret kezdetét elhatározni, nyomós indokok mellett kivételnek is hely adassék, ezen rendszabályok sikeres keresztülvitelére pedig az érdekllett felék költségén szigorú őrizet létesítettessék. Együttal enquête felkéri a kormányt, hogy a mezei rendőrséget a szőlők védelmére való különös tekintettel szabályozni s a megalkotott törvényeknek az illetékes közegek által érvényt szerezni sziveskedjék.

IV. kérdés: Minő befolyást gyakorolnak a bel- és külföld vámszabványai a belföldi borkereskedésre?

A borászati enquête óhajtja, miszerint a borvám a német vámegylettel szemben teljes reciprocitással beszüntettessék. Ha a feunálló kereskedelmi szerződések nem engednék meg, hogy ezen beszüntetés egyedül Németországra vonatkozzék — akkor enquête minden állammal szemben a borvámot beszüntetendőnek véli és a mennyiben a kormány e kívánalomnak még most megfelelni nem tudna, legalább vámkedvezmények által ideiglenesen is segítsen. A behozatali vám, melyet dalmát, triesti s istriai bor fizet, midőn az osztrák-magyar vámterületre lép mindenekelőtt szüntettessék be. — E kérdésnél hosszabb vita fejlődött, sőt külön szavazatok is nyújtattak be.

V. kérdés: A klosterneuburgi cs. kir. borászati kísérleti állomás eddigi működése minő befolyást gyakorolt a bortermelés és pinczegazdaság érdekeire?

Az enquête teljes elismeréssel fogadta az eddigi működésről szóló jelentést és óhajtja, hogy az intézet nemcsak vegytan-életteni, hanem borvegyészeti, micologiai s entomologiai irányban is működjék. Ajánltatik új szakértők kiképzése, kísérleti segédállomások szervezése, végre a közvetlenül értékesíthető vívmányoknak népszerű nyelven irt minél szélesebb körbeni ismertetése.

A fentebbiekben röviden összefoglalva közöltük a szőlészeti s borászati enquête nevezetesebb határozatainak lényegét, és ha némely pontozat ellen uralkodó viszonyaink folytán egy-egy kifogást tehetnénk is — általában véve mégis be kell vallanunk, hogy az enquête mindenesetre úgy az elmélet, mint a gyakorlat terén szabadabban lélegzett, önállóbban mozgott, mint nagytekintetű szülője — az agrariái congressus!

Birtokviszonyaink és azoknak rendezése.

Nem szükség mutogatni, hogy az okszerű gazdálkodásnak alapfeltétele a birtok — a birtokviszony rendezése. Igaz! mondja a hanculus, ihól itt vannak az igák az 1854

Junius 21-kipatens, az 1871-kilIII. LIV. LV-ik törvények, mint tessék birtokait, birtokviszonyait rendezni. Jól van! ismerem több évi kinos tapasztalat után ezek tartalmát, jártam utjaikon, — s hiszik-e uraim, hogy azon 19 év alatt mióta ezen törvények elsője megszületett, számtalan nagy- és kisbirtokosnak még csak annyi sem sikerült, hogy feltétlen tulajdonát képező allodialis erdeiben megszüntesse azon bitor legeltetést, melynek semmi más jogi alapja nincsen, mint az 1854-kipatens azon határozata, hogy a statusquot fenn kell tartani mind addig, míg a fennforgó esetekben érvényes birói határozatok hozatnak. És mi volt ezen 1848-kistatusquo az erdők legeltetésére nézve? Felelet az, hogy hol a birtokos helyt nem lakott, mártalékja volt a volt urbéreszek szabad legeltetésének, a hol helyt volt is a birtokos legtöbbsnyire számba sem vette az erdők becsét, nem ismerte hiból sem az erdőszeti gazdálkodást, s így olykor a kényeztetésig ápolva hü alattvalóit minden megszorítás nélkül hagyta őket erdeiben legeltetni, össze lévén némileg érdekeik is fonva, mert a jól tartott állat többet szántott, több fuvart győzött. S mi lett a vége a gondatlanságnak, a tulságos kényeztetésnek? az, hogy 20 év után is, midőn többé sem nem szántanak, sem nem fuvaroznak, bitorolják számtalan tulajdonosnak drágán szerzett és adózott erdeit, — mert 1848. őket ezen gyakorlatban érte. Hogy lehet megszabadulni ezen gyötrelmes állapottól? Igen nehezen, talán soha. Tényleges eseteket beszélek el, hogy lássák az illetők, miképen mennek a dolgok, miket hogyan lehet a meglévő törvények alapján igazítani.

Bizonyos X. nevü uriember, miután mindenféle tilalmazások haszontalan voltáról meggyőződött és belátta hogy sikertelen fáradság biró, szolgabiró, sat. utján allodialis erdőiből kitiltani a volt urbéreszeket: ez előtt 5 évvel kérelmet adott az akkori urbéri törvényszékhez, esedezvén, hogy miután 1848. óta folytonosan bitorolják a volt urbéreszek allodialis erdeiben a legeltetést: tartson az urbéri törvényszék tárgyalást a jogosság kiderítésére, és ítélet utján tiltsa ki a bitorlókat erdői legeltetéséből. A tárgyalás megtartatott — a kitiltó ítélet kimondatott, és mi történt? A volt urbéreszek fellebbeztek a mlts királyi táblához. A királyi tábla azt határozta, hogy az urbéri törvényszék nem volt jogos a statusquo felett határozni, s ennek ítéletét feloldotta. Az ügy ezen folyama három évet vett igénybe. Szomoruan kezdette X. újra a dolgot, beadta keresetét a politikai hatósághoz. Megtörtént a tárgyalás. A politikai hatóság is kimondotta a legeltetés jogtalanságát és kitiltotta a bitorlókat az erdők legeltetéséből. A miniszter azon utasítással küldötte vissza az ítéletet, hogy már most az 1871. LIII. törvény alapján a járásbiróság van hivatva ez ügyben határozni. Ezen folyamba újra bele került két év, és így X. öt évi bünös, — de nem bünös, — mert hisz ezen körnek ugyan nincs semmi büve, semmi bája — körjárat után, épen az A.-nál van, hogy egy új végtelen körjáratot kezdjen. Valjon kinek van kedve, bátorsága s pénze ezen sysiphusi munkát újra megkísérteni? Isten neki tehát, vegye más hasznát a drágán szerzett s

drágán adózott javaknak, mert ily uton szegényes erszénnyel célhoz jutni nem lehet.

Más esetet beszélek el, saját tapasztalatomat: Ez előtt egy pár évvel többed magammal megbizattam egy tagositandó határ földjeit újra osztályozni. A tagosítás az előtt 10—12 évvel kezdetett meg s a földek osztályozása s akkoriban megtörtént volt. A határ nagy része magos oldalokból áll, a talaj jó buzaföld, az alréteg magvas, ritkás márgával vegyült föld.

A 10 év után újra osztályozott földek igen nagy része az I-ső osztályból a II. és III-ik osztályba szállott alá, s igen sok belőle a haszonvehetetlen sorába. A tíz év alatt senki által nem trágyázott, nem gondozott földekről a mivelés alatti talajt lemosták a záporok, melyek árkokat, szakadásokat idéztek elő, úgy hogy azoknak látására elszomorodott az emberi kebel. A nép szegény, nyomorult lett, őrizte trágyadombját othon az udvaron, hogy majdan a neki jutandott földjeire vigye, s ezen trágyadombok is nagyobbára haszontalan széntömeggé lettek, s így elveszett üzleti tőkájök legbecsesebb része is.

Ez a nép csak átkot szort azon intézményre, melynek következtében régi földjei vizmosásos haszonvehetetlen helyekké váltak; melynek hozadalmas folyama annyi költségökbe került; mely megfosztotta őket trágyájoktól is, melylyel ujonnan nyerendett földjeiket termökké tehették volna.

Kérdi már most a türelmes olvasó, mire való ezen siralmas krónika? Hát uraim bizony ezek csak arra valók, hogy ezekből, s száz meg ezer hasonlóból meggyőződést szerezzen a t. gazdasági egyesület nagyérdemü választmánya, hogy a birtokrendezés ügye a mostani eljárás nyomán oly hozadalmas, oly költséges, s épen ezek miatt annyi anyagi s erkölcsi veszteséggel jár, hogy ezen körülményt mulaszthatatlanul tanácskozás tárgyává kell tenni a t. gazdasági egylet közzgazdasági osztályának, s minden befolyását fel kell használnia arra, hogy a birtokrendezésnél oly eljárásnak vettessék meg alapja, melynek nyomán minden birtokrendezés megkezdése után legfellebb három év alatt lejárjon.

A kik a birtokrendezésnek gyors és olcsó keresztülvitelét kieszközlik, milliókat mentenek meg az egyeseknek, az államgazdaságnak, valóságos keresztényi dolgot cselekszenek, az erkölcsiséget mozdítják elő, s a nemzetiségek kibékülésére nézve is egy hathatós lépést tesznek; mert tudni kell azt uraim, hogy ezen hosszadalmas, folytonos vallatásokkal, költsékezéssel kapcsolatos ügyek örökös, bosszus ingerültségben tartják a népet, szemben a birtokossággal, s még új moralt is teremtettek köztök, mely azt tanítja, hogy „hamisan is szabad esküdni, ha azáltal egy más embertársadnak használhatsz“.

Menjünk most tovább, s vizsgáljunk meg még néhány helyhezetet, melyek a birtokrendezéssel kapcsolatban vannak.

Van K.-B. helység határán pár száz hold birtokossági erdő, 6, 10, 12 éves fordákban használják, részint malmakhoz rözsegátnak, részint tüzelésre, elsőbben héjá

timárcsernek lahántván. Ez erdőben itt ott tisztások keletkeztek, melyeket 1848. előtt a tulajdonos egyik vagy másik volt urbéressének — az akkori szokás szerint mig tetszett — használatul adott. Az 1848-iki felszabadulás a volt urbéreseket ezen erdei tisztások használatában találta. A tulajdonosok többnyire távol voltak, de ha közel lettek volna is nem sokat segíthettek a dolgon. A volt urbéreszek ezen erdei tisztásokat magokra iratták s kárpótlás alá adták. És most hogy áll a dolog ezen erdőközi tisztásokkal? A fa, a bokor, az erdő a tulajdonosé, a bokrok körüli föld és fü a volt urbéresé. A tulajdonos malomgátja elszakadt, küld az erdőre, mint 1848. előtt, gátvesszőért. A felszabadult ellent áll, nem engedi hogy füve és földje tapodtassék. Az ellentállót befogják, tömlőcsebe küldik, másnap kieresztik, a per megkezdetik, és foly végtelenül. Az alatt a malom megsemmisül, a vizályos erdőnek egyrészt ellopják, másrészt kiirtják.

Más eset, N.-G. helység határán százados ritkás tölgy erdőben kaszáló nyilak adtak a volt urbéreseknek. A fát, makkoltatást és minden erdei haszonvételeket a volt földesurak használták. A kaszáló nyilak kárpótlás alá adtak. Mi történt a fákkal, az erdei haszonvételekkel? Néhol a százados tölgyek tökéletesen kiirtattak, és ma 10—15 ezer forint kárpótlási kereset van az erdő irtók ellen, a per foly évtizedek óta, de hol a törvény, melynek nyomán az ily ügyet elintézni lehessen? Más hol az erdőt nem irtották ki nyilván, hanem az egyes fákat titkon megölik, azután meggyújtják, a makkot felszedik, feléteik s minden utat fellelnek, hogy a tulajdonost az erdei haszonvételekből kiforgassák. Ismét örökös per, s nincs törvény, melyet biztosan ezen dolgok elintézésére lehetne alkalmazni, mit bizonyít az, hogy 20 év óta ezen perek az új meg új tárgyalások mellett egy lépést sem haladtak elő.

Beszélek el más körülményeket is, melyek a birtokrendezés útjában állanak:

Alkalmam volt több nagybirtokosok erdeit megszemlélni. Vannak 5—6 száz s több holdak egy tömegben, oly helyiségek határán, hol az erdőn kívül más földbirtoka nincs a tulajdonosnak. Az ily erdőkben gyakran szétszorra egy-két s több holdakra menő kaszáló, némely helyt szántóföldjei vannak a volt urbéreseknek, melyek legtöbb esetben kárpótolva vannak. Némelyekre ezen helyek közül reá lehet az irtásokról szóló törvényt olvasni, ezen esetben is legtöbbnyire, úgy szintén ha kurialisták kezén vannak a volt urbéres vagy kurialista által megválthatóknak ítéltetnek azok a létező törvények alapján. Nó már most utasítsan engemet a ki tud, mondja meg, mi utonódon lehet az erdőt az ily nyügtől megszabadítani? Mert az ily tényleges esetek nemcsak azért károsok, hogy a tisztások birtokosai az erdőben folytonosan terjeszkednek észrevétlenül semmisítvén meg a földjeik határát képező egyes bokrokat, fákat; hanem lehetetlenné teszik az erdőmivelést egyfelől, másfelől kárba megy a használók munkájának is nagyrésze, a mennyiben az erdőtől beárnyakolt szántó és kaszáló helyek csak igen silány és rossz termést

adnak. Az erdőtulajdonos, a tisztások használói s az állam gazdaságra nézve egyformán elodázhatatlanul kívánatos, hogy az ilyes állapottól egyik mint másik fél megszabaduljon. De hogyan? Én nem tudok törvényt, melynek útján ezt eszközölni lehessen. Régebben keveseknek sikerült az ily erdőközi földeket visszavásárolni, ma már szóba se állanak az emberrel, vagy oly árakat követelnek, melyek minden méltányosságot tuhaladnak: azért törvényt kell hozni, melynek nyomán minden oly szántóföldek és kaszálók, melyek valamely erdőttestben zárva vannak, vagy abban beékelvék, hogy azokat az erdő kára és hátránya nélkül használni nem lehet, méltányos árért kisajátíthatassanak. Csak futólag említem itt meg, hogy hasonló tekintet alá esnek az oly kurialis földek és telkek is, melyek valamely nagyobb allodialis külső vagy belső területbe vannak kebelevezve és megválthatóknak ítéltettek, ezeknek kisajátíthatására is ki kell terjedni a törvénynek. Ugy hiszem azokra nézve, kik a mi körülményeinket ez ügyekre vonatkozólag ismerik, az indokolás felesleges. A kisajátítás egyszerű kulcsa a kárpótolt területre nézve, hogy ha csere vagy más egyesség által a kiegyenlítés nem sikerül, az erdőtulajdonos adja vissza az erdei tisztások birtokosságának az azokért kapott kárpótlást, s térítse meg azonfelül — ha az óta — valamely jövőre is kiható javítás tétetett rajta, a javítás becsarat. A megválthatóknak ítélt kurialis telkek és földek kisajátítási kulcsa lehetne az, hogy a helyett, hogy a kurialista fizetné a megalapított váltságot, a tulajdonos fizesse a kurialistának a váltság felét. Kell ezek mellett hogy e törvények olyanok legyenek, hogy azok nyomán tisztán és világosan s gyorsan lehessen eljárni; különben inkább eltüri az ember a meglevő káros állapotot, minthogy nagy költség és idővesztéssel oly dolgokhoz fogjon, melyeknek vége-hossza nincsen.

Mind ezen eseteleket, melyekhez hasonlók Erdélyben bőven vannak, azért soroltam elő, hogy ezekből gazdasági együletünk választmánya átlátva, mily költséges, hosszadalmas, mily sisiphusi munka Erdélyben csak egy kisszerű birtok rendezést is keresztül vinni; belássa, hogy vannak helyzetek, melyeket a létező törvények nyomán kitisztázni sem lehet, ezeket tekintetbe véve akár testületileg, akár bizottmányok útján állítsa össze azon hátrányokat, melyek a birtokrendezést így megnehezítik; konstalálja azon helyzeteket, melyekből a létező törvények nyomán kibontakozni nem lehet, és tegyen javaslatokat illető helyen, hogy egy oly novellaris törvény alkottassék, melynek nyomán a birtokrendezés — a kölcsönös érdekek illő méltatásával — gyorsan keresztül vitethessék; melynek nyomán az oly állapotokat is rendezni lehessen, melyeket jelenleg a létező törvények alapján elintézni nem lehet.

Felhivom egyszersmint a gazdasági egyesület becses figyelmét a pénzügyminiszter közelebbi nagyhirű beszédjé-

nek azon passussára, melyben egy pillantást vetve szűkebb hazánk kopasz hegyeire, meghatottan mondja el, mily széppé lehetne ezen hegyeket, halmokat tenni, ha azok beerdősítették, ha a mindenfelől rettentően mutatkozó erdőpusztításoknak gát vettették, s élénken jelzi, mily szükség Erdélyre nézve, hogy haladéktalanul erdőszeti törvények hozassanak; felhívom különösen azért, hogyha semmi más nem történik az általam most felszínre hozott

dolgok érdekében: történjék bár annyi, hogy midőn azon erdőszeti törvények megalkottatnak, ne mulassza el a t. gazdasági egyesület a törvényhozás figyelmét felhívni, hogy az erdőkben létező szántóföldek és kaszálók kisajátítására a törvényt kiterjersze, minthogy ezen kisajátítás mulhatlanul szükséges az erdők okszerű mivélésére, a birtokviszonyok rendezésére.

Bod Károly.

T Á R S A L G Ó.

Választmányi ülés február 3-án 1873.

1) A Január hó 11-én tartott ülés jegyzőkönyve felolvasatván

tudomásul szolgál.

2) Hunyadmegye közönsége a harmadik gazd. vándorgyűlést székhelyére Dévára hívja meg

választmány a meghívást örömmel elfogadja s a szükséges lépések megtételére az elnökséget kéri fel.

3) Galgóczy Károly tagtárs jelenti, hogy a lapsubventió kérésünk szerint felemeltetett és miniszter ő nmlga, valamint min. tanácsos Major Pál urhoz intézendő hálafeleiratokat indítványoz

örvendetes tudomásul szolgál, a hálafeleiratok elnöki uton expedáltak.

4) Méhészeti osztály beadja véleményét a Kende Gusztáv által indítványozott országos méhész-egylet alapítása iránt

választmány e véleményt egyhangulag magáévé tévén, azt a d.-szt.-mártoni vándorgyűlés felszólítása következtében a dévai vándorgyűlésre befogja terjeszteni.

5) Miniszterium 16,570 ex 1872. a kiosztás végett küldött rigai lenmagról a jelentést, valamint a befolyt pénzek beküldését elvárja

ezen ügy elintézésével titkár és pénztárnok megbiztatnak.

6) Erdélyi szász gazd. egylet megküldi véleményét a Hutter-féle kast illetőleg

méhészeti osztálynak sürgős véleményezés végett kiadandó, hogy esetleg a vélemény mielőbb a m. kormányhoz felterjeszhető legyen.

7) Világkiállítási kormánybiztos M. Németh Imre ur tudatja, miszerint egyleti titkár Gamauf Vilmost a földmivélés ipar és kereskedelmi m. kir. miniszter az erdélyországi kiállítók érdekeinek képviselőjére világkiállítási felügyelővé kinevezte

örvendetes tudomásul szolgálván, titkár bemutatja k.-monostori tanár Vörös Sándor urat, ki távolléte alatt a titkári s szerkesztői teendők végzésére vállalkozni szives volt, mely készséget választmány részéről is köszönettel és örömmel fogad.

8) Titkár a m. évben felhasznált kertészeti eszközökről szóló számlát utalványozni kéri

a 15 frt 84 kr kifizetésére pénztárnok utasittatik.

9) Titkár az előfizetett lapokról szóló számlát utalványozni kéri

a 32 frt 40 kr kifizetésére pénztárnok utasittatik.

10) Titkár Stein Gábor ur számláját utalványozni kéri az 1 frt 80 kr kifizetésére pénztárnok utasittatik.

11) Titkár az ideci közgyűlés napjának meghatározását kérvén

választmány erre nézve f. évi martius hó 12-két tűzi ki.

12) A f. évre kérvényezendő kormánysegélyt illetőleg határozatott, miszerint a vándorgyűlés költségeire 800 frt, cselédjutalmazásra 100 frt, borászati köruttra 200 frt kérelmeztesék. A szőlészeti vándortanár fizetése összesen 1200 frtban lesz kérvényezendő, a választmány intenióinak megfelelő vándortanári utasítás elkészítésére a szőlészeti szakosztály utólagos jelentéstétel terhe alatt ezennel utasittatik.

13) Titkár a köztelek részére vásárolt mandolamag költségeit utalványozni kéri

a 7 frt 12 kr kifizetésére pénztárnok utasittatik.

14) Jelen jegyzőkönyv hitelesítésére

Ladányi Sándor és Vörös Sándor tagtársak kéretnek fel.

Gamauf Vilmos,

egyleti titkár.

Programmbeszéd.

A földmivélés, ipar és kereskedelmi miniszter Grf. Zichy József ur a képviselőház február 21-ki ülésében költségvetésének részletes tárgyalása előtt programmbeszédet mondott, melynek leginkább reánk vonatkozó részeit a közetközben közöljük:

„A napirenden lévő költségvetés oly időben állapított meg, sőt oly időben ment át a pénzügyi bizottságnak tárgyalásán, midőn én, ki csak az imént vettem át Ő Felsege kegyes bizalmából tárczám, a történt megállapodásokra semminemű befolyást nem gyakorolhattam.

Ha mindamellett egészben magamévá teszem e költségvetést, a mint az most előttünk fekszik, fentartván egyes tételek tárgyalása alkalmával nézeteim nyilvánítását, könnyíti állásomat egyrészt azon körülmény, hogy hivatali elődöm nemcsak tagja a miniszteriumnak, hanem épen a kormánynak feje is, kinek támogatására egyes kérdésekben bizton számíthatok; hanem könnyíti az is, hogy a pénzügyi bizottság szigorú bírálata mellett is alig talált az előterjesztett költségvetésben sok változtatni valót.

Azon néhány tételnek pedig, hol lényegesebb megszorításokat javasolt, ott tán a tárgyalás folytán ki lesz deríthető, miszerint azoknak a költségvetésbe eredetileg történt felvétele alapos okonál fogva történt.

S így talán mellőzhetnék minden további szót, ha magam is mélyen nem érezném, hogy a t. ház méltán kívánhatja ismerni nézeteimet az iránt, (Halljuk! Halljuk!) miként szándékozom felhasználni a megszavazandó budgetet, vagyis: hogy vélem érvényesíteni befolyásomat az ország közgazdasági viszonyainak azon részére, mely a vezetésemre bizott miniszterium ressortjába tartozik. (Halljuk!)

Ne méltóztassék, t. ház! teljes programnak venni az ál-

talam röviden előadandókat, mert ezúttal csak néhányat azon irányeszmékből szándékozom kifejteni, melyek szerint anyagi érdekeinket fejlesztendőkné tartom. (Halljuk! Halljuk!)

Tagadhatatlan ugyan, hogy összes anyagi termelésünk súlypontja még mindig a mezőgazdaságra esik és a közgazdasági haladás egyes cseppjeit tekintve, meg kell vallanunk, hogy Magyarország eddigelé még mind kiválóan földmivelő állam. Mégis nem kényelmességi szempont az, mely a költségvetés egyes részei sorozatában készletet haladni, ha nézeteim előadását az iparra vonatkozókkal kezdem meg.

A mezőgazdaságról, melylyel a tárgyak természetes sorrendjénél fogva kezdenem kellett volna, sokkal többet szólott az általános vita alkalmával a t. ház számos kiváló tagja, semhogy jtt sok mondani valóm maradt volna.

Nem tudom, helyeselni méltóztatnak-e nézeteimet, de nekem meggyőződés, hogy épen a mezőgazdaságban gyakorolhat a kormány legkevesebb közvetlen befolyást. Népünk legszámosabb osztálya az, mely ezzel foglalkozik, és itt a reglementirozás még kevésbé volna helyén, mint bármely más ágban.

De mert ily számos lakosa az országnak foglalkozik mezőgazdasággal, mert ez mindedig a legfontosabb termelési águnk, mert itt legnehezebb a kormány közvetlen befolyásának érvényesítése, ép azért kell súlyt fektetnem arra, hogy közvetve támogassuk azon tényezőket, melyek a mezőgazdaság fejlesztésére közvetlen befolyással vannak, e tényezők pedig nagyrészt szellemiek, t. i. ismét a szakoktatás és a társulati működés. (Halljuk!)

A mezőgazdasági szakoktatásra nézve azon meggyőződésben élek, hogy az u. n. elemi műveltséget s a tudományos földmívelést egyaránt kell ugyan hogy fejlesszük; de valamint azon elemi gazdasági ismereteket, melyeket az eddigi nevezet értelmében a földmives iskolák nyújtanak, minél számosabb helyen, vagyis extensive kell művelnünk, ép úgy azt hiszem, hogy a magasabb gazdasági ismereteket minél intenzívebben kell fejlesztenünk; ebből folyólag mennél több földmives iskola felállítását óhajtóm pártolni, a meglévő vagy most alakult magasabb gazdasági tanintézeteket pedig számra nézve még szaporodni alig vélném czélszerűnek. (Általános helyeslés.)

Mert a mi amazokra nézve elfogadható, hogy az ország gazdasági viszonyai már geographiai fekvésénél és klimatikai viszonyainál fogva is különböznek s így igenis óhajtandó, hogy a közvetlenül földmívelést üzendő, saját vidékének gazdasági viszonyait és helyes művelésüket közvetlenül helyben és minél rövidebb idő alatt sajátítsa el, úgy el kell ismernünk azt is, hogy a tudomány egy és ugyanaz, hogy ennek igazságai érvényesek bárhol; és igen sajnós volna, ha a hohenheimi iskolát járt ifju csak Württembergben, a keszthelyi csak Zala- vagy Somogy megyében volna alkalmas gazda, de sem amaz Bajorországban, sem emez Pozsony megyében vagy Bánátban nem volna előnyvel alkalmazható. (Tetszés.) Az e téren való meggondolt eljárásra pedig nemcsak az anyagi takarékoság, hnnem a szellemi gazdálkodás is óva int, mert nem vagyunk annyira bővében a szakférfiaknak a gazdaság minden ágaiban, melyek felvirágzásától függ legelső sorban az egész ország jóléte. (Tetszés.)

Nem akarván kitérni a gazdaság minden egyes ágaira, s csak nagyjából óhajtván jelezni az irányt, melyben a majdan megszavazott költségvetést felhasználandónak vélem, csak egy ágá

emelem még ki gazdasági működésünknek, melyre a kormánynak kiválóan van befolyása, s ez a lótenyésztés. (Halljuk!)

Tisztelt elődöm több évi előterjesztéseiből sokkal ismeretesebb ez ügy, semhogy ennek részletesebb fejtegetésébe kellene bocsátkoznom. Sokkal inkább átgondolt, tervszerű s bátran mondhatom, eredményteljesebb az egész intézmény, semhogy további kezelésére nézve eltérő nézeteket lehetne szándékom vallani.

Sőt a mostani kezelés oly helyesnek látszik, hogy hasonló módon való folytatását annál inkább óhajtóm, hogy sok ily magasabb tanintézetet kellően elláthassunk, holott kevesebbre tán mindig fényesen sikerülne kitűnő szakérok megnyerése. (Ugy van!)

Van még egy tényező, melynek, úgy hiszem, fontosságát tagadni senki sem fogja, s ez a gazdaság mellékágának okszerű fejlesztése és terjesztése, mely a szakiskolákon kívül különösen a vándortanítók intézménye által érhető el, s már is mondhatni, hogy ez irányban az eddigi tapasztalatok és eredmények oly kielégítőek, hogy sajnálattal kell constataálnom, miszerint ép ez irányban hozatnak törlések javaslatba.

Önként merül itt fel a mezőgazdasági fejlődés másik erős faktora a társulás, vagyis az egyesületi működés. E téren az országos gazdasági egyesület erélyes, kiható és üdvös működését nem is említve — megvolna az alap számos, majd vala mennyi megyére terjedő gazdasági egyleteinkben, ha működésük összhangzó, tervszerű s ebből folyólag eléggé eredményes volna. (Helyeslés.)

Itt aligha működhetik a kormány másként, mint buzdítólag s a működés ezen nemét óhajtóm én is alkalmazni; óhajtóm pedig megkísérteni azon irányban, hogy némi anyagi támogatásban részesüljenek okszerű, de csupán maguk ereje által el nem érhető czéljaikban; óhajtóm folytatni azt azon másodelődöm Gorove István tiszt. képv. társam által néhány évvel ezelőtt már megkezdett módon, hogy országos gyűléseken, együttesen megállapított program szerint, korszerű működést fejtsenek ki az egyletek, ezt inkább tarthatom köteleységemnek, mert újabb időben mindinkább előtérbe lépet azon irány, mely — mire én főszólyt fektetek — erősebb munkalovakkal iparkodik az országot ellátni, az okszerű tenyésztés jótéteményeiben pedig a haza minden vidékét lehetőleg részeltetni.

Meg kell még emlékezni itt átlattenyésztsünk egyik igen veszélyes ellenségéről is, a keleti marhavészről, (Halljuk!) úgy hiszem, hogy ennek elfojtására czélzó intézkedések nálunk mindadig egyik vagy másik irányban tökéletlenek fognak maradni, míg törvény útján a kellő egyöntetűség és szabályosság nem hozatik be, s ezért szádékom erre nézve mielőbb törvényjavaslatot terjeszteni a t. ház elé. (Helyeslés.) Kész továbbá, mint a t. ház elődöm jelentéséből is már értesült, az erdészeti és a bányatörvényjavaslat és egy korszerű mezei rendőrségi törvényre is gyűjtetnek az adatok. (Általános élénk helyeslés.)

Van még egy tárgy, melyre nézve ki kell kérnem a t. ház becses figyelmét s ezzel be is rekesztem felszólalásomat. (Halljuk!)

E tárgy pedig a világkiállítás ügye, melynek költségei fedezése véget oly követelésekkel lépett elődöm a törvényhozás elé, hogy az némelyeknél, — nem csudálom — megdöbbenést okozott, a kért összeg pedig a pénzügyi biz. által körülbelül 43 ával leszállított.

T. ház! Nem fogom a világiállítások hasznát az országok közgazdasági, főleg iparos fejlődésére e helyütt fejtegetni. Elismertek az előnyök világszerte, valamint világra szóló a verseny is, mely ily alkalommal fejlődik, s általános a törekvés, minél teljesebben bemutatni az illető országok természeti kincseit, gazdasági és iparos termelését művészeti remekeit és tudományos haladásnak eredményeit.

Azt kérdelem már most a t. háztól: szabad-e nekünk elmaradni onnan, szabad-e elmaradnunk pusztán takarékosági szempontból ott, hol Európa, hol az egész világ összes nemzetei gyülekeznek, bemutatva egymásnak mindenágu termelésüknek legjavát? (Tetszés.) Szabad-e elmaradnunk akkor, midőn a bejelentések számát tekintve Magyarország a harmadik helyet fogja elfoglalni? midőn a gyűlhely úgy szólván határunkon fekszik, azon országban, mely velünk egy vámterület képez, és melylyel egy és ugyanazon koronás fejedelmet valjuk magunkénak! (Élénk tetzésnyilatkozatok.)

E kérdésre, úgy hiszem, nincs senki, ki nemmel válaszolna, s így, ha meg kell jelennünk, csak az lehet a kérdés, akarjuk-e tisztességesen is kitölteni a helyet, mely politikailag megillet Európa nemzeteinek gyülekezetében? Ha ezt akarjuk, ezt pedig akarni kötelességünk, akkor nem szabad néhány megtakarítható ezer frt árán hitelünket s jó hírnevünket kockáztatni. (Élénk helyeslés.)

Erős meggyőződés, hogy a hely, melyet egyes országok ez alkalommal ki fognak érdemelni; az életképesség, melyet termelések mennyisége és minőségével ki fognak mutatni, rájuk nézve nagyobb fontossággal fog lenni, mint bár a fegyverek erejével kivívott ephemer előny, mert e világiállításon kivívott győzelem győzelme a munkának, és ennélfogva productiv és állandó. (Zajos helyeslés.)

Ajánlom tehát ez ügyet a mélyen tisztelt ház becses pártolásába, s teljesítem az által a kormányfőnek egyik legszebb kötelességét, mely többi lépéseim irányadójaként is fog szolgálni, azt t. i. hogy az ország kétségbevonhatatlanul nagy többségének indokolt méltányos óhajának tesztek eleget. (Zajos helyeslés és élénk tetzésnyilatkozatok minden oldalról.)

EGYVELEG.

(f.) A szőlőnek cserépbe ültetéséről nem lesz felesleges beszélni, nem csak a bécsi világiállításra viendő szőlők miatt, hanem azért is, mert tapasztaltuk, hogy a csemege tárlatokon méltó helyet foglaló friss szőlő télen át nagyon keresett és megfizetett cikké vált. A termő szőlő venyigét tavasszal nagy cserepekbe kell huzni még pedig a cserép alsó lyukán be és így állítani karó mellé. A karó számára a cserépben viszont egy nyílásnak kell lenni, melyet az — szilárdan megállva — teljesen betölthessen. Kérhetőné valaki, hát itt is a karó szerepel? Igen bizony, ha csak két vagy három fillenkkal nem akarunk megelégedni, mely két vagy három gerezd a fáradságot és munkát ki sem fizetné. Most már az a talányszerű kérdés merül fel, mikép esmerjem meg a cserépbe tételre legalkalmasabb s legtöbb gerezdet (legalább is 10 et) termő fát? Kikeressük azon fát, melyen a rügyekkel szemben legtöbb kapocs van, mert kapocs nélkül nincs gerezd; az is megtörténhetik ugyan, hogy a hol kapocs van is, nem lesz szőlő gerezd, de csak ritkán; ennek következtében cserépbe tételre a legtöbb kapoccal ellátott termő fát választjuk ki s huzzuk karó mellé. Cserépben karikát csinálni nem is illik, tőkére mivelni nem lehet, Guyot és Hoihrenk szerint elhuzni sem lehet, mit csináljunk tehát, hogy a nedvkeringés szabad felfelé menetét megakadályozzuk? A karó körül megfacsarjuk a hányszor csak megkanyaríthatjuk a venyigét és a tetején jól meg kötjük, hogy vissza ne kanyarodhassék. Mindezt áprilisben baraczk virágzáskor teljesítjük, de ekkor még nem teszünk földet a cserépbe, csak úgy a cserépbe huzva hagyjuk a karó körül, míg kihajtott gerezdjei látszanak. Ekkor (Május 10-15-ike körül) a gyűrűző ollóval a cserépben levő fát a közbelső bognál meggyűrűzzük, a cserepet olyan földel megtöltjük, minőt a kertészek szoktak virágaik számára előkészíteni. Így hagyjuk aztán a szőlő-tő mellett szőlős cserepünket, arra vigyázzván csak, hogy a szőlőföldje kine száradjon, de igen nedvesen se álljon. A mi a cserépben ily módon elhelyezett szőlőnek további mivélését illeti: arról később fogunk megemlékezni.

TARTALOM: Közgazdasági mozgalmak a Lajtán tul. II. — Birtokviszonyaink és azoknak rendezése. — Társalgó: Választmányi ülés február 3-án 1873. — Programbeszéd. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **GAMAUF VILMOS.**

Főmunkatárs: **VÖRÖS SÁNDOR.**

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A h e t i v á s á r		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	zab	török buza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
á r a k r a j e z á r o k b a n .										
Kolozsvár	febr. 27.	740—760	516—530	430—444	120—150	356—370	170	115	1400	23
Nagy-Varad	febr. 18.	450—650	420—440	380—420	130—150	320—350	170	120	1150	26
Maros-Vásárhely	febr. 20.	578—626	358—460	400—420	110—134	—	210—230	130—150	1600	20
Károly-Fehérvár	febr. 22.	690—715	610—617	460—467	160—165	—	135—140	70—88	1200	20
Nagy-Szeben	január 31	573—653	493—547	413—453	133—160	373	80—85	70	800	20
Brassó	január 31.	532—625	501	401—413	155—161	317	—	—	—	20
Beszterce	febr. 18.	620—680	480	400	120	—	100—140	60—90	750	20
Nagy-Enyed	febr. 20.	570—625	500—540	430—480	140—150	—	170—180	50—60	1100	20
Szamosújvár	febr. 17.	620—700	480—520	380—420	100—110	—	200	50	1200	18
Deés	febr. 18.	680—720	600—640	420—440	100—110	—	180—200	75—100	800	18
Torda	febr. 22.	632—720	484—548	440—480	136—140	—	164—170	70—100	1400	20

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 78. — frt — kr. Ezüst árkelet 108.30.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 2746 drb. hizó ökör, forgalom e csekély szám miatt élénk, rak gallicziai 33—35½ frt, magyar és német 32—35½ frt, szerbiai ökör 31—31½ frt a vágósúly mázsája.

Hirdetések.

Eladó földbirtok kerestetik!

A birtok ára 20,000—50,000 forintig terjedhet, azonban megkivántatik, hogy a vásárlandó jószág a Királyhágón inneni rész kizárólag magyar, vagy legalább tulnyomóan magyar lakosságu vidékeinek egyikében fekszenjen.

Bővebb felvilágosítást — szíveségből — e lapok szerkesztősége fog nyújtani.

(7)

2—3

SZATHMARI S. FERENCZ

GÉPGYÁRÁBAN M.-VÁSÁRHELYT,
KAPHATÓK:

Kétmarha után való könnyű vert vaseke 16 frt. Javitott Vidacseke 17—18 frt. Aranyérmes nyert görbe gerendelyű eke 20—21 frt. Eketaliga 10—12 frt. Aranyérmes nyert szóró és választó rosta 11 rostával 70 frt.

Továbbá elfogad megrendeléseket minden gazdasági gépekre. (6) (3—3.)

Meghívás.

Az „Erdélyi pincze-egylet Kolozsvártt”, mint kereskedelmi részvény-társaság második rendes közgyűlése folyó év mártius 1-én d. u. 4 órákor a kisegítő-pénztár helyiségében tartatik meg, melyre a t. cz. részvényesek ezennel, tisztelettel meghivatnak.

A közgyűlés tárgyai:

1. Az igazgatóság üzleti jelentése. 2. Az 1873. évre terjedő zárszámle jóváhagyása, s a számvizsgáló-bizottság e fölötti jelentésének előterjesztése, s az osztalék meghatározása. 3. Az alapszabályok által elrendelt választások. 4. A részvényesek netaláni indítványai.

Kolozsvár, febr. 7-én 1873.

A választmány nevében:

Br. BORNEMISZA JÁNOS,
elnök.

(*) Azon t. cz. részvényes urak, kik e közgyűlésen résztvenni kívánnak, az alapszabályokra hivatkozással felkéretnek figyelembe venni: miszerint részvényeiket az egyleti irodába, (bel-torda-utca 5. sz.) a gyűlést megelőzőleg 3 nappal letenni méltóztassanak. Őt-öt részvény egy szavazat ad, azonban 10 szavazatnál többet senki sem gyakorolhat. (5) (3—3.)

Jelzálog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól kezdve a legmagasabb összegig 6% kamattal 1% törlesztésre illetőleg 7%-al 32 év alatt teljes törlesztés mellett (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a leggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda
Kolozsvárt, óvár, bástyaútcza 6. sz.

Értekezhetni naponta délután 1—4 óráig.

(3.)

(5—48)

Hirdetés.

TAUFFER FERENCZ-nél

KOLOZSVÁRT

Kaphatók mindennemű, legkitünőbb minőségű csira képes vetemény-, virág és gazdasági magvak, továbbá az 1868-diki kolozsvári terménytárlaton első rangú ezüst éremmel jutalmazott valódi

Douttonkorn

törökbuza és valódi

sziberiai zab.

Arjegyzékek kívánatra bérmentve megküldetnek.

(4)

(4—47.)